

Het kasteel van Sint-Martens-Lennik, gekend als het kasteel van Schepdaal (Brifaut)

door Raoul De Wolf

Op de kaarten van de wegenatlas uit 1845 is een boerderij "De Cleyt" gesitueerd. Deze boerderij, samen met een aantal gronden, was eigendom van de Brusselse notaris Eliat.

Het goed behoorde oorspronkelijk toe aan Gaston Eliat voor de naakte eigendom en aan de echtgenoten Henri Eliat en Jeanne Ceuppens voor het vruchtgebruik. De familie Eliat kocht nog een aantal omliggende gronden en circa 1860 werd een kasteel gebouwd op de mooiste plaats van het domein. Er werd een park aangelegd met een vijver en een ijskelder. Het kasteel werd gebruikt als zomerverblijf.

Het was gelegen op de grens van Sint-Martens-Lennik, en was volledig georiënteerd op Schepdaal. Een lange dreef verbond het kasteel rechtstreeks met de Ninoofsesteenweg. Een groot deel van de gronden langsheen de dreef behoorde eveneens tot het domein van het kasteel. Aan de Ninoofsesteenweg werd een portiershuis gebouwd. Dit had als gevolg dat het kasteel bekend werd onder de naam van "het kasteel van Schepdaal".

In 1869¹ werd het goed toebedeeld aan notaris Gustave Eliat, echtgenoot van Hélène Mersman.

Bij het overlijden van Gustave Eliat op 12 juni 1888 vervalt zijn erfenis voor 1/4 in volle eigendom en 1/4 voor het vruchtgebruik aan Hélène Mersman. Het overige komt in bezit van zijn vijf kinderen: Leon, Henri, Laure, Joseph en Jeanne.

Het kasteel werd in op 6 juni 1891² verkocht aan de advocaat Emile Van Hoorde en zijn echtgenote Marie Faignart.

Deze Emile van Hoorde overleed in 1901. De eigendom kwam toe aan zijn echtgenote en aan hun zes kinderen. Dit waren Madeleine, echtgenote van Louis De Sadeleer, Henri, Emilie, echtgenote van Maurits Weber, Louise, Alice Van Hoorde, echtgenote van Eugène Le Docte en Germaine, echtgenote De Streel. Door het overlijden van Marie Faignart in 1911 kwam het domein volledig in het bezit van haar kinderen.

Het kasteel werd toen bewoond door de ongehuwde dochter Louise Van Hoorde, samen met het gezin van haar zus: het echtpaar De Streel-Van Hoorde en hun kinderen. In die periode was er heel wat personeel aanwezig. Zo waren

¹ Akte van verdeling verleden voor notaris Decocquiel te Brussel d.d. 15.06.1869.

² Akte van toewijs ten verzoeke van de consoorten Eliat door notaris Lecocq te Elsene d.d. 03.06.1891.

er: een butler, een kamermeisje, een koetsier, een keukenmeid, een hovenier met vijf arbeiders.

Juffrouw Van Hoorde was zeer sociaal ingesteld en verleende heel wat hulp aan de inwoners van Schepdaal. In 1914 zouden jongelingen de ijskelder van het kasteel gebruikt hebben als schuilplaats voor de Duitsers.

In 1919³ werd het domein aan een drietal adellijke dames verkocht. Dit waren Victorine de Merode, echtgenote van John graaf d'Oultremont, Agnes de la Faille d'Huyse en Marie de Liedekerke de Pailhe. Zij hadden elk 1/3 van het domein in eigendom. Deze verkochten het kasteel in 1923⁴ voor wat betreft de naakte eigendom aan de consoorten Sloet van Oldruitenborgh, respectievelijk Robert, Madeleine, Juliette en Louise. Het vruchtgebruik kwam toe aan Marie Orban, echtgenote van Albert Sloet van Oldruitenborgh.

De barones Sloet kon zich moeilijk aanpassen en in 1928⁵ werd het domein opnieuw verkocht. Adrienne Zoude, weduwe van de notaris Charles Marie Claes, had het vruchtgebruik en de naakte eigendom kwam aan haar drie kinderen, zijnde notaris Charles Louis Claes, Louise Claes, echtgenote van Valentin Brifaut en Leonie Claes, echtgenote van François Houtart.⁶

Tijdens datzelfde jaar zou er begonnen zijn met de afbraak van het kasteel en werd op dezelfde plaats een nieuw gebouwd. Er werd eveneens een kapel voorzien.

De oudste dochter Louise was gehuwd met de advocaat Valentin Brifaut. Bij de verdeling van de erfenis in 1932 werd haar het domein. De heer Brifaut was actief in de politiek en werd als afgevaardigde van de Katholieke Partij verschillende malen verkozen. Eerst als volksvertegenwoordiger van zijn geboortestreek Dinant-Philippeville, nadien als senator voor Brussel. De heer Brifaut was ook de uitgever van het "*Bulletin antimaçonique*"⁷ en vond vóór de eerste wereldoorlog op dat gebied een medestander in de Antwerpse volksvertegenwoordiger Frans Van Cauwelaert.⁸ Brifaut speelde eveneens een belangrijke rol bij de Franstalige katholieke scouts.

Het personeel van het kasteel was niet meer zo uitgebreid, wel was er nog de hovenier, Bertus Bové, van Nederlandse afkomst, en zijn vrouw Lea die dienst deed als keukenmeid.

³ Akte van verkoop door de consoorten Van Hoorde ingevolge akte verleden voor notaris Ectors d.d. van 27.09.1919

⁴ Akte van toewijs verleden voor notaris Adhémar Morren en notaris Ectors d.d. 09.05.1923.

⁵ Akte van verkoop verleden voor notaris Van Eeckhoudt te Sint-Martens-Lennik d.d. 16.05.1928

⁶ Voordien woonde Valentin Brifaut op het kasteel Groenenberg te Vlezenbeek.

⁷ Het "Fonds maçonnique Valentin Brifaut" wordt bewaard in de bibliotheek van de UCL te Louvain-la-Neuve.

⁸ Frans Van Cauwelaert werd geboren op 10.01.1880 te Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek. Hij werd in 1910 verkozen tot katholiek volksvertegenwoordiger voor Antwerpen. Tot aan zijn dood op 17.05.1961 zetelde hij in de Kamer. Van 1921 tot 1932 was hij ook burgemeester van Antwerpen.



*Foto van Valentin Brifaut
genomen tijdens een scoutskamp
in augustus 1926, op het domein
van Groenenberg, waar hij toen
verbleef. (foto Unité Roi Albert,
Charleroi*

huidig huisnummer 962. Deze kommandatur diende om het contact te onderhouden met de plaatselijke bestuursinstellingen en de bevolking. De bevelvoerende officier luisterde naar de naam Passage en was gevreesd wegens zijn woedeaanvallen.

Het Duitse leger zorgde verder voor de verharding van de dreef. Op het kruispunt van de Geraardsbergsestraat en de dreef werd een houten uitkijktoren geplaatst van waaruit de omliggende dorpen konden geobserveerd worden. Het gemeentebestuur van Sint-Martens-Lennik moest opdraaien voor een aantal uitgaven van het bezettingsleger: zo werd een brandweerpomp aangekocht bij Jozef De Wolf te Schepdaal.⁹

Bij de aftocht van het Duitse Leger op zondag 3 september 1944 was het de bedoeling het kasteel te dynamiteren. De inwoners van Schepdaal werden verwittigd om de nodige voorzorgen te nemen. Zo moesten zij hun deuren en vensters zoveel mogelijk openzetten. Gelukkig kwam een eerste lading tot ontploffing in de kelders en hierbij werd de waterleiding vernietigd waardoor de rest onschadelijk gemaakt werd.

⁹ Deze pomp werd in 1944 bemachtigd door de brandweer van Sint-Martens-Lennik. Zie, L. Borremans, *De brandweerkorpsen van St.-Kwintens-Lennik en van St.-Martens-Lennik*. in: *Bijdragen tot de geschiedenis van Lennik*, II. p.226

De geallieerde tanks bereikten Schepdaal via de Geraardsbergsestraat en werden door de inwoners attent gemaakt op mogelijk achtergebleven Duitsers. Dit was echter niet het geval en ze konden na een korte verkenning hun opmars naar Brussel ongehinderd voortzetten. Na de bevrijding werd het domein gebruikt door het Engels leger dat er een hoofdkwartier van de Royal Air Force¹⁰ in vestigde.

Door al deze bezettingen was het kasteel niet langer bewoonbaar en stond het jarenlang te verkommeren tot het in 1954¹¹ werd gekocht door de Sociale Voorzorg (een verzekeringsmaatschappij van socialistische strekking). Het werd verpacht aan de Vereniging Levenslust die er een Medisch Pedagogisch Instituut vestigde. Deze Vereniging heeft een erfpacht voor 50 jaar vanaf 01.07.1992.

¹⁰80th Wing.

¹¹Akte van verkoop verleden voor notaris Cornelis te Anderlecht d.d.16.09.1954.